

SUOMEN JA YHDYSVALTOJEN SYVENTYNYT PUOLUSTUSYHTEISTYÖ

PUOLUEETTOMUUDESTA PUOLUSTUSLIITTOON
JA LIITTOLAISINA LÄHEMPÄNÄ KUIN KOSKAAN

Henri Vanhanen / Charly Salenius Pasternak / Ville Sinkkonen

SUOMEN JA YHDYSVALTOJEN SYVENTYNYT PUOLUSTUSYHTEISTYÖ PUOLUEETTOMUUDESTA PUOLUSTUSLIITTOON JA LIITTOLAISINA LÄHEMPÄNÄ KUIN KOSKAAN

Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyö on kehittynyt merkittävästi viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Aikanaan vuoden 1992 hävittäjähankinta oli lähtölaukaus maiden kahdenvälisen puolustusyhteistyösuhteen käynnistymiselle.

Yhteistyön alkua seurasi toinen vaihe – kumppanuusvaihe – jonka puitteissa materiaali- ja kriisinhallintayhteistyö loivat perustan syvällisemmälle yhteistyölle. Kolmas – asemoitumis- ja puolustuskumppanuusvaihe – kasvatti voimakkaasti Suomen sotilasstrategista merkitystä Naton ja Yhdysvaltojen silmissä. Harjoitusyhteistyön ja turvallisuuspoliittisen dialogin seurauksena maat kehittivät yhdessä ”kollektiivisesta itsepuolustustaan”. Kolmanteen vaiheeseen siirtyminen olikin mahdollista muuttuneen turvallisuuspoliittisen kontekstin, aiemmin tehtyjen puolustusyhteistyöhön liittyvien ratkaisujen ja molemminpuolisen, kansallisia intressejä refleктоivan poliittisen tahtotilan vuoksi.

Yhteistyön neljäs vaihe – liittolaisuus – lisää mahdollisuuksia aiempaa syvemmän kahdenvälisen puolustusyhteistyön toteuttamiseen. Suomen päätös hakea Nato-jäsenyyttä ei kuitenkaan korvaa kahdenvälisen suhteen tärkeyttä eikä puolustussuhteita Washingtoniin voi ulkoistaa Naton rakenteisiin. Tulevaisuuden suuntana on todennäköisesti Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustuskumppanuuden laajeneminen eri aloja yhdistäväksi strategiseksi turvallisuusyhteistyöksi.

HENRI VANHANEN

Tutkija

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka -projekti
Ulkopoliittinen instituutti

CHARLY SALONIUS-PASTERNAK

Johtava tutkija

Yhdysvaltojen politiikan ja vallan tutkimuskeskus
Ulkopoliittinen instituutti

VILLE SINKKONEN

Tutkijatohtori

Yhdysvaltojen politiikan ja vallan tutkimuskeskus
Ulkopoliittinen instituutti

ISBN 978-951-769-768-2

ISSN 1795-8059

Grafikka: Miro Johansson

Kansikuva: Pixabay

SISÄLLYSLUETTELO

**JOHDANTO: SUOMI JA YHDYSVALLAT OVAT TURVALLISUUS-POLIITTISESTI
LÄHEMPÄNÄ KUIN KOSKAAN AIEMMIN** 5

**KÄYNNISTYSVAIHE (1992-1998): SUOMI LIITÄÄ HÄVITTÄJÄHANKINNAN SIIVELLÄ
PUOLUEETTOMUUDESTA PUOLUSTUSYHTEISTYÖHÖN** 8

**KUMPPANUUSVAIHE (1999-2013): KOHTI LAAJEMPAA KRIISINHALLINTA- JA
PUOLUSTUSYHTEISTYÖTÄ** 9

**ASEMOITUMIS- JA PUOLUSTUSKUMPPANUUSVAIHE (2014-2021):
KUMPPANUUDESTA "KOLLEKTIIVISEEN ITSEPUOLUSTUKSEEN"** 11

2014: Yhdysvallat ja Nato havahtuvat Venäjän uhkaan Euroopassa ja
kahdenvälisen puolustusyhteistyön konteksti muuttuu 11

2014-2016: Suomen sotilasstrateginen merkitys Yhdysvalloille muuttuu ja
"kollektiivisen itsepuolustuksen" esiinmarssi alkaa 13

2017: Suomi-Ruotsi-Yhdysvallat-kolmikantayhteistyö vakinaistuu 14

Puolustusyhteistyöasiakirjat ja -aloitteet luovat "liittoutumisen piirteitä" 15

Uusi vaihde silmään: Lisääntynyt harjoitustoiminta konkretisoi
puolustusyhteistyön syvenemistä 15

Suomen ja Yhdysvaltojen liittolaisuus lisää mahdollisuuksia
puolustusyhteistyössä 17

Puolustusmateriaaliyhteistyö on tärkeä pohja, mutta liittolaisena
kahdenvälinen yhteistyö syvenee ja laajenee 18

**LIITTOLAISUUSVAIHE (2022-2023): SUOMESTA TULEE NATON JÄSEN
JA LIITTOLAISINA YHTEISTYÖ YHDYSVALTOJEN KANSSA SYVENE
ENTISESTÄÄN** 17

**LOPUKSI: YHDYSVALLAT-SUHDETTA KEHITETTÄVÄ JATKOSSAKIN
HUOLELLISESTI** 20

LÄHDELUETTELO 21

JOHDANTO: SUOMI JA YHDYSVALLAT OVAT TURVALLISUUS- POLIITTISESTI LÄHEMPÄNÄ KUIN KOSKAAN AIEMMIN

SUOMI JA YHDYSVALLAT ovat 4. huhtikuuta 2023 lähtien olleet puolustusliitossa. Liittolaisuus on merkittävä asia, mutta se ei ole maiden kahdenvälisen puolustusyhteistyön pääteppysäkki vaan osa vuosikymmenten jatkumoa. Suomen ja Yhdysvaltojen välistä puolustusyhteistyötä on kehitetty aktiivisesti 1990-luvun alusta saakka, ja se on edennyt kolmen vaiheen kautta nykyiseen neljänteen vaiheeseen, sotilaalliseen liittoutumiseen.

Yhdysvalloilla on yli seitsemän vuosikymmenen ajan ollut keskeinen rooli Euroopan turvallisuuden ja pelotteen rakentamisessa. Erityisesti turvallisuusympäristön kiristyttyä Georgian sodan ja Krimin valtauksen välisenä aikana vuosina 2008–2014 Washingtonin tavoitteeksi muotoutui Euroopan maiden puolustuskyvyn parantaminen myös Nato-rakenteiden ulkopuolella. Tällainen pragmatismi mahdollisti nopeammat toimet esimerkiksi harjoitustoiminnan, kahdenvälisen yhteistyön ja entistä kehittyneempien asejärjestelmien hankintojen sarjoilla. Tätä taustaa vasten Suomen ja Yhdysvaltojen välinen yhteistyö on syventynyt erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuosien 2017 ja 2021 valtioneuvoston puolustusselonteoissa Yhdysvallat mainitaan yhtenä Suomen keskeisimmistä kumppanimaista, jolla on sekä kyvykkyyksiä että intressejä edistää Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuutta. Täten maiden intressit ovat jo vuosia kohdanneet puolustusyhteistyön syventämisen saralla.

Muuttuneessa turvallisuusympäristössä, etenkin vuoden 2014 Krimin valtauksen jälkeen, Suomi on tavoitellut kattavampaa puolustusyhteistyötä kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Se on pyrkinyt parantamaan turvallisuustilannettaan luomalla ja vahvistamalla monenvälisen ja kahdenvälisen suhteiden verkostoa. Suhde Yhdysvaltoihin on ollut kuitenkin erityinen, sillä se pohjautuu vuosikymmenten aikana rakennettuun puolustusyhteistyöhön maiden välillä.

Neuvostoliiton romahdusta seuranneet Euroopan turvallisuustilanteen muutokset avasivat Suomelle uusia mahdollisuuksia kehittää aiempaa vapaammin suhteita Yhdysvaltoihin erityisesti sotilaallisen yhteensopivuuden ja puolustusmateriaaliyhteistyön osalta. Materiaaliyhteistyö Yhdysvaltojen kanssa on muodostanut pohjan maiden

kahdenväliselle puolustusyhteistyölle ja mahdollistanut sen laajentumisen kaikkien puolustushaarojen väliseksi. Tämän lisäksi Yhdysvalloista on tullut kylmän sodan jälkeisessä maailmassa Suomelle puolustuspoliittisesti tärkeä kumppani, joka on mahdollistanut Suomen sotilaallisten suorituskykyjen merkittävän parantamisen.

Ukrainan sodan ja Venäjän lisääntyneen sotilaallisen toiminnan seurauksena Suomen geostrateginen asema Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuudessa on kasvanut myös Yhdysvaltojen Eurooppaa koskevien turvallisuussitoumusten näkökulmasta. Suomen päätös hakea Nato-jäsenyyttä ja sen myötä tapahtuva aiempaa perusteellisempi Pohjoisen Euroopan yhteisen puolustuksen suunnittelu ja harjoittelu luovat edellytyksiä kahdenvälisen puolustusyhteistyön syventämiseksi entisestään.

Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyö on muuttuneessa turvallisuusympäristössä kehittynyt kumppanuuden kautta liittolaisuudeksi, jolla varsinkin Yhdysvaltojen näkökulmasta pyritään vahvistamaan Pohjoismaiden ja Baltian alueiden puolustuskykyä. Käytännössä Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyö on edennyt materiaaliyhteistyöstä lisääntyneeseen korkean tason puolustuspoliittiseen vuoropuheluun sekä Suomen lähialueita koskevaan yhteiseen harjoitustoimintaan.

Kumppanuuksilla ja liittolaisuuksilla on edelleen tärkeä merkitys Yhdysvalloille osana maan globaalin vaikutusvallan ylläpitoa. Vaikka Venäjän helmikuussa 2022 Ukrainassa aloittama hyökkäyssota vahvistanee Yhdysvaltojen sitoutumista Eurooppaan lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä, maan strategiassa – ja suurstrategisessa keskustelussa laajemminkin – painottuu erityisesti kamppailu Kiinan kanssa. Suurvaltakilpailu luo sekä uusia mahdollisuuksia että odotuksia Euroopan maille. Todennäköistä onkin, että myös Suomen ja Yhdysvaltojen välille on kehittymässä laajempaa turvallisuusyhteistyötä, jossa perinteisten alueellisten puolustuskysymysten ohelle on tulossa niin kaupallisia kuin teknologisia teemoja. Suomessa on ymmärrettävä, millaisia painotuksia Yhdysvallat kansalliselle turvallisuudelleen asettaa ja miten ne ovat yhteensovitettavissa maan omien tavoitteiden kanssa.

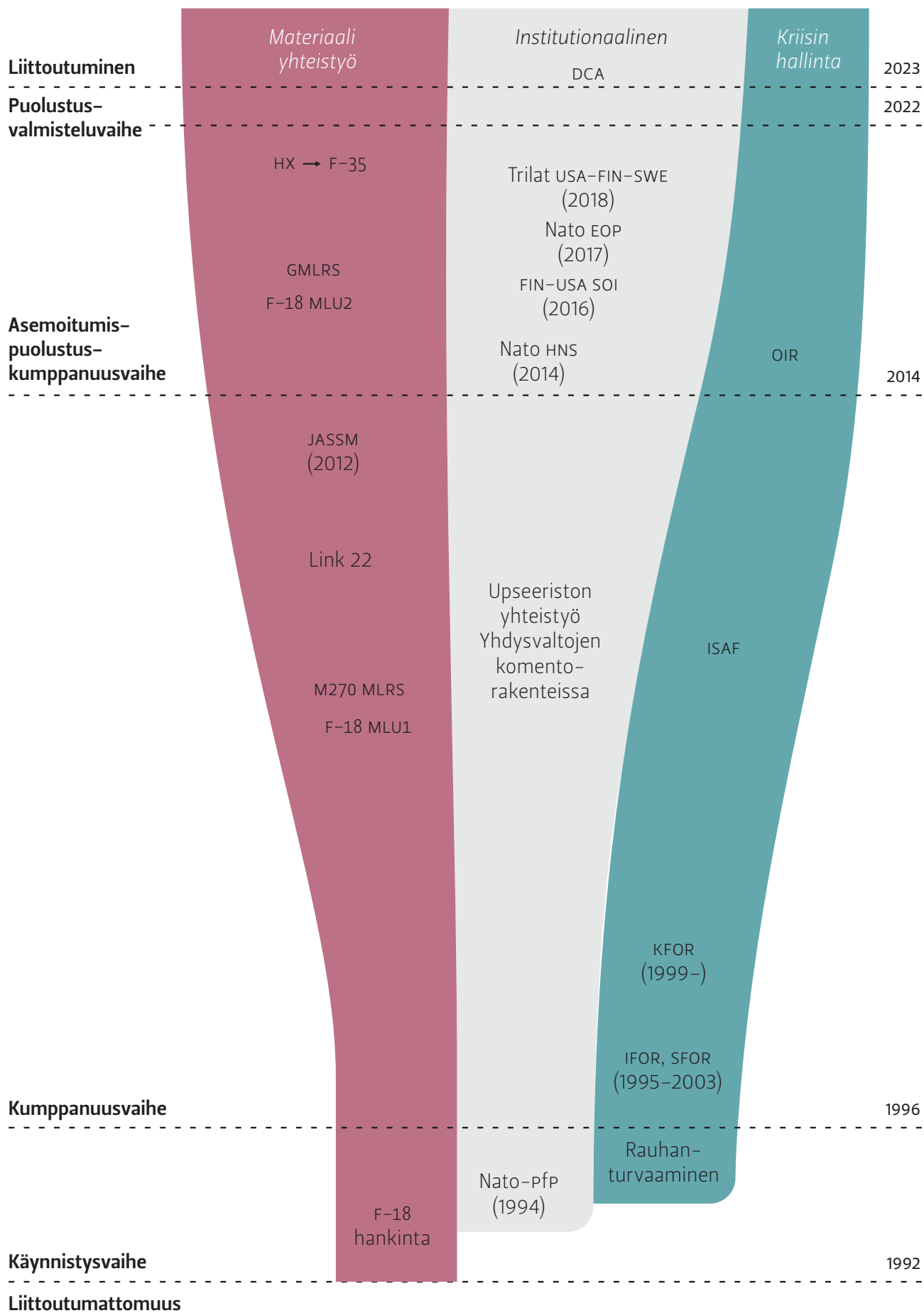
Tämä Finnish Foreign Policy Paper avaa Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyön kehitystä kylmän sodan jälkeen neljän eri vaiheen – 1) käynnistymisen, 2) kumppanuuden, 3) asemoitumisen ja puolustuskumppanuuden sekä 4) liittolaisuuden – kautta. Julkaisussa hyödynnetään laajaa haastatteluaineistoa, joka on kerätty eläköityneiltä ja virassa olevilta Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ammattilaisilta. Kyseessä ei ole tutkimus Suomen ja

Yhdysvaltojen kokonaisvaltaisista suhteista, vaan tarkoitus on kuvata maiden välisen puolustuskumppanuuden eri kehitysvaiheita sekä erityisesti sitä, miten tämä suhde on tiivistynyt viime vuosina. Lisäksi tekstissä arvioidaan mahdollisia kehityskulkuja, joita Suomen ja Yhdysvaltojen puolustus- ja turvallisuusyhteistyöhön voi lähitulevaisuudessa sisältyä.¹

¹ Läpi tämän kappaleen on hyödynnetty taustahaastatteluja entisten ja nykyisten puolustushallinnon asiantuntijoiden kanssa.

Vaihe	Ajanjakso	Päälinjan muutokset
Puolueettomuus		
Käynnistysvaihe	1992–1996	Hornet-hankinta, EU-jäsenyys ja Nato-PfP
Kumppanuusvaihe	1996–2013	Materiaalikumppanuudesta kriisinhallinta- ja laajempaan yhteistyöhön
Asemoitumis- ja puolustuskumppanuusvaihe	2014–2022	Kriisinhallinta- ja materiaaliyhteistyöstä puolustuskumppanuteen ja "kollektiiviseen itsepuolustukseen"
Puolustusvalmistelu- ja kynnyksennostamisvaihe	2022–2023	Yhdysvaltojen (ja muiden Nato-liittolaisten) poliittiset lausunnot Suomen puolustamisesta, laajat puolustus-harjoitukset ja läsnäolo
Liittolaisuus	2023	Sotilaallinen liittoutuminen Naton kanssa ja kahdenvälinen puolustusyhteistyösopimus

Kuva 1. Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön vaiheet ja ajanjaksot
Lähde: Henri Vanhanen, Charly Salonius-Pasternak & Ville Sinkkonen

Kuva 2. Visuaalinen esitys Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyön kehitysvaiheista.
Lähde: Henri Vanhanen, Charly Salonius-Pasternak & Ville Sinkkonen

KÄYNNISTYSVAIHE (1992–1998): SUOMI LIITÄÄ HÄVITTÄJÄHANKINNAN SIIVELLÄ PUOLUEETTOMUDESTA PUOLUSTUSYHTEISTYÖHÖN

SUOMEN JA YHDYSVALTOJEN nykyisen puolustusyhteistyön juuret ovat kylmän sodan päättymisessä ja sen myötä 1990-luvulla käynnistyneessä materiaaliyhteistyössä. Käytännössä maiden välisen puolustusyhteistyön voidaan katsoa alkaneen lähes tyhjästä, sillä kylmän sodan rakenteelliset tekijät olivat estäneet läheisemmän yhteistyön kehittymisen.

Kylmän sodan aikana Suomen suhteita Yhdysvaltoihin määritteli pitkälti Suomen omaksuma puolueettomuuspolitiikka sekä YVA-sopimus, joka pyrki sitomaan Suomea Neuvostoliiton sotilaalliseen etupiiriin.

Yhdysvalloissa ymmärrettiin jo varhain kylmän sodan alkuvuosina Suomen aseman arkaluonteisuus Neuvostoliiton kyljessä. Maan strategisissa näkemyksissä Suomi oli osa herkkää Pohjolan tasapainoa, jossa vallitsevien olosuhteiden ylläpitäminen oli Yhdysvalloille edullisempaa kuin jännitteiden luominen. Se otti varhain Suomeen varovaisuuden linjan, jolla pyrittiin välttämään Neuvostoliiton tarpeeton paine Suomelle. Vastapainoksi Neuvostoliiton vaikutusvallalle Yhdysvallat tuki Suomen pyrkimyksiä saada tunnustusta puolueettomuuspolitiikalleen.²

Ymmärryksen ohella Yhdysvalloissa esiintyi huolta Suomen liiallisesta myötämielisyydestä idänsuhteissaan ja siten luisumisesta tiukemmin Neuvostoliiton vaikutusvallan alle, mikä ilmeni Yhdysvaltojen Suomen sisäpolitiikkaa koskevissa arvioissa. Vielä 1980-luvulla yhdysvaltalainen tiedusteluyhteisö arvioi, että Suomi ja sen alueet joutuisivat todennäköisesti Neuvostoliiton sotilaallisten toimenpiteiden kohteeksi alueellisessa kriisissä, mikä todellisuudessa estäisi Suomen puolueettomuuden.³

Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälinen puolustusyhteistyö oli kylmän sodan aikana Naton ja Varsovan liiton välisen jaon, Suomen puolueettomuuspolitiikan sekä YVA-sopimuksen johdosta erittäin vähäistä, miltei mahdotonta. Vähäinen yhteistyö Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tapahtui ennen kaikkea Puolustusvoimien sotilastiedustelun ja Yhdysvaltojen tiedustelupalvelujen välillä. Toisaalta kahdenväliset kontaktit ja yhteistyö olivat pääosin salaisia ja pienen tiiviin joukon keskisiä.⁴

Puolueettomuuteen ajaneiden turvallisuuspoliittisten rajoitusten murruttua Suomella oli 1990-luvun alussa mahdollisuus tavoitella konkreettiseen puolustusyhteistyöhön tähtäävää suhdetta Yhdysvaltojen kanssa. Aikalaisten luonnehdintojen valossa on mahdotonta varmuudella sanoa, miten paljon toive turvallisuuspoliittisen suhteen vahvistamisesta vaikutti Suomen modernin historian merkittävimpään asekauppaan, eli vuoden 1992 päätökseen hankkia Yhdysvaltojen tarjoamat F-18 Hornet -hävittäjät. Hankinta ja käyttöönotto johti tästä huolimatta vuosien myötä Suomen ja Yhdysvaltojen avoimen puolustusyhteistyösuhteen uuteen vaiheeseen, missä materiaaliyhteistyöstä tuli kumppanuuden keskeisin ajuri monikansallisen kriisinhallintatyön ja Suomen Nato-kumppanuuden lisäksi.

2 Hanhimäki 1996; 1997b; Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden neuvosto 1952

3 Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu 1961; 1972; 1984

4 Kairinen 1987; Tuunainen 2012; Rislakki 2010

KUMPPANUUSVAIHE (1999–2013): KOHTI LAAJEMPAA KRIISINHALLINTA- JA PUOLUSTUSYHTEISTYÖTÄ

UUODEN 1992 HÄVITTÄJÄHANKINNAN jälkeen Suomen ja Yhdysvaltain välillä alkoi kumppanuusvaihe, jolle oli ominaista asteittainen ja materiaaliyhteistyövetoinen kehitys. Kokemukset Nato-johtoisissa kriisinhallintaoperaatioissa (IFOR, SFOR ja KFOR Balkaneilla sekä ISAF Afganistanissa) vaikuttivat turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvempaan rinnakkaiskehitykseen. Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen poliittisen tulenarkuutensa menettänyt materiaaliyhteistyö toimi kuitenkin kumppanuuden veturina.

Pitkällä aikavälillä yhteistyöstä on seurannut Suomen puolustusvoimien suorituskykyjen ja toimintamallien kansainvälistyminen. Samalla Yhdysvalloista on tullut Suomen puolustusvoimien keskeinen kumppani.⁵ Sotilaallisesta näkökulmasta erityisesti Hornet-hankinta avasi väylän kehitykselle, jossa Suomen ja Yhdysvaltojen asevoimien välistä yhteistyötä laajennettiin kaikkien puolustushaarojen ja esikuntien väliseksi. Samalla maiden välinen sotilaallinen yhteensopivuus lisääntyi asteittain.

Yhteistyö rauhanturvaamisoperaatioissa laajensi myös kontakteja suomalaisten ja amerikkalaisten sotilaiden välillä. Päivittäiset osoitukset suomalaisen sotilaiden ammattitaidosta ja ajan myötä kasvaneet merkittävätkin johtamisvastuut edesauttoivat amerikkalaisten kuvaa Suomesta ja sen sotilaallisista vahvuuksista. Suomen lipun näkyminen Naton operaatioissa edistivät myös muita puolustushallinnon keskusteluja. Tämä luottamus pääoma vahvistui Afganistanin ISAF-operaation myötä.⁶

Hornet-hankinnasta alkanut puolustusyhteistyö on ollut pohjana Suomen ja Yhdysvaltojen puolustushallintojen aiempaa laajemmille verkostoille, koulutukselle ja yhteensopivuuden kehittämiseksi. Yhdysvalloista muodostui etenkin Suomen ilmavoimille nopeasti keskeisin kumppanimaa, kun suomalaiset siviilivirkamiehet ja asevoimien edustajat matkasivat Atlantin toiselle puolelle materiaaliyhteistyöhön liittyvään koulutukseen. Hornetien myötä Suomi sai pysyvän näköalapaikan amerikkalaisen huipputeknologian kehitykseen. Samaan aikaan maat solmivat myös

keskinäisen materiaaliyhteistyö- ja tiedonvaihtosopimuksen.⁷ Suomalaiset tutustuivat yhdysvaltalaiseen puolustusmateriaalin hankintakulttuuriin erityisesti FMS-menettelyn (Foreign Military Sales) ja Yhdysvaltojen kongressin lupamenettelyn (Congressional Notification) kautta, mikä lisäsi suomalaisten kontakteja Yhdysvalloissa niin kongressiin kuin ulkoministeriöön. Näiden instituutioiden menettelytapojen tunteminen on ollut olennaista, kun Suomi on myöhemmin tehnyt tai suunnitellut puolustusmateriaalihankintoja Yhdysvalloista.

Hornet-hankinnan merkitys korostui varsinkin pitkällä aikavälillä, kun yhteistyön rinnalle tuli 2000-luvulla maiden yhteinen harjoittelutoiminta kansainvälisissä lentoharjoituksissa ja asevoimien johtamisjärjestelmissä.⁸ Esimerkiksi vuonna 2002 Yhdysvallat tarjosi Suomelle mahdollisuuden asettaa yhteysupseeri USJFCOM:iin (vuosina 1999–2011 toiminut United States Joint Forces Command). Vuodesta 2004 lähtien Suomi osallistui USJFCOM:in toimintaan, joka keskittyi muun muassa Yhdysvaltojen asevoimien sekä kansallisten että kansainvälisten yhteistoimintakykyjen kehittämiseen.⁹

Merkittävin loikka Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälisessä yhteistyössä Hornetien jälkeen olivat 2000-luvun puolustusmateriaalihankinnat, jotka syvensivät maiden asevoimien välisen yhteistyön hiljalleen kaikkia puolustushaaroja koskettavaksi. Keskeisimmän puolustusmateriaalin osalta hankinnat olivat yhteensopivia Naton tai Yhdysvaltojen järjestelmien kanssa. Esimerkiksi NASAMS- ja Stinger-ilmatorjuntajärjestelmät otettiin käyttöön myös Suomessa, mikä osaltaan loi edellytyksiä jatkuvalla yhteistyöllä maiden asevoimien välillä paitsi koulutuksen myös käyttöjärjestelmien yhteensopivuuden kehittämisen kannalta.

7 Ensimmäinen Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusmateriaaliyhteistyötä koskeva perussopimus (MoU) allekirjoitettiin vuonna 1991 (SopS 95/1991), joka on sittemmin päivittyne ja korvaantunut uusilla vastaavilla sopimuksilla, joista viimeisin ja voimassa oleva on vuodelta 2018 (HE 274/2018 vp). Tämän lisäksi Suomen ja Yhdysvaltojen välillä on voimassa muitakin 1990- ja 2000-luvulla allekirjoitettuja puolustusmateriaalialan yhteistyötä, kuten tutkimusta ja tiedonvaihtoa, koskevia sopimuksia.

8 Kaskeala 2005

9 Suomalaisupseereita on palvellut 2000-luvulla muissakin Yhdysvaltojen asevoimien päämajoiissa, kuten United States Central Command (USCENTCOM) sekä Yhdysvaltojen asevoimien pääesikunnassa (Joint Chiefs of Staff), Toveri, Jäämeri & Viita-Aho 2006

5 Iltalehti 2016; Ulkoministeriö 2015

6 Mustasilta, Karjalainen, Stewart & Salo 2022

Muita Suomen suorituskykyä kehittäneitä puolustushankintoja olivat 2000-luvulla muun muassa M270 MLRS -raketinheitinasejärjestelmä, Hornetien kaksivaiheinen päivitys monitoimihävittäjiksi (MLU1 ja MLU2) ja ilmasta maahan suuntautuviin iskuihin tarvittavat JDAM-, JSOW-, ja JASSM-ohjukset. Näiden hankintojen myötä Suomen kyky muun muassa strategisten ennakoiskujen ehkäisemiseksi sekä kauko-vaikuttamiseen parantui.

Varsinkin Yhdysvaltojen kongressin päätös vapauttaa JASSM-ohjusten myynti Suomelle vuonna 2011 oli merkittävä. Hankinnalla oli huomattava strateginen vaikutus, sillä ohjusten myötä Suomi sai käyttöönsä kokonaan uuden kaukovaikutuskyyvyn. JASSM-ohjusten kantama on yli 350 kilometriä, joten kyseessä on pelote ja merkittävä parannus Suomen kykyyn häiritä vihollistoimintaa niin Suomen rajojen sisä- kuin ulkopuolella.¹⁰ JASSM-kauppa olikin Suomen ja Yhdysvaltojen vuosikymmenten ajan rakennetun puolustusyhteistyön huipentuma ja luottamuksen ele Suomelle. Se oli vasta toinen maa, jolle Yhdysvallat myi kyseisiä ohjuksia – ennen yhtäkään Nato-maata. Yhtä lailla hankinnan voidaan katsoa olleen esimerkki siitä, miten Suomen ja Yhdysvaltojen materiaaliyhteistyössä yhtenä ajurina on toiminut Washingtonin halu myötävaikuttaa Suomen puolustuksen kehittämiseen. Yhdysvaltojen kansallisiin puolustusstrategioihin sekä vuonna 2005 että 2008 oli kirjattu tavoitteeksi kumppaneiden sotilaallisten suorituskykyjen tukeminen.¹¹

¹⁰ Saloniemi-Pasternak 2012

¹¹ Yhdysvaltojen kansallinen puolustusstrategia 2005; 2008

Kun Yhdysvaltojen merkitys Suomen puolustukselle korostui kumppanuusvaiheen loppupuolella, Suomen merkitys Yhdysvaltojen puolustuspoliittisena kumppanina kasvoi. Yhteistyötä oli teknisen yhteensopivuuden varjolla laajennettu puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan. Samalla Yhdysvallat näki, että vaikka Suomi oli vain kumppani, oli tärkeää vahvistaa sen puolustuskykyä ja tilanteen niin salliessa helpottaa yhteistä toimintaa alueellisten sotilaallisten kriisien aikana. Yhdysvallat olikin toistuvasti myynyt Suomelle iskukykyisintä kalustoaan ja siten kehittänyt Suomen puolustuskykyä sekä maiden välistä sotilaallista yhteensopivuutta. Tämä osoitti, että Yhdysvallat piti tärkeänä Suomen kykyä puolustaa omia alueitaan. Samalla materiaaliyhteistyö toimi viestinä luottamuksesta Suomeen puolustuspoliittisena kumppanina.

Lähes kahden vuosikymmenen kestoinen kumppanuusvaihe oli vuoden 2013 loppuun mennessä luonut olosuhteet, joissa lähialueita koskevassa kriisitilanteessa Suomen ja Yhdysvaltojen välillä olisi todennäköisesti ollut tarvetta yhteistoiminnalle vähintäänkin huoltovarmuuden, asetoimitusten ja tiettyjen suorituskykyjen tehokkaimman mahdollisen käytön osalta.¹² Tätä seurannut vaihe oli asemoitumis- ja puolustuskumppanuus, jonka voidaan nähdä alkaneen vuonna 2014. Tuolloin yhteistyö kehittyi koskemaan myös kriisitilanteita.

¹² Ainola 2016

ASEMOITUMIS- JA PUOLUSTUSKUMPPANUUSVAIHE (2014–2021): KUMPPANUUDESTA "KOLLEKTIIVISEEN ITSEPUOLUSTUKSEEN"

EUROOPAN TURVALLISUUSYMPÄRISTÖSSÄ vuonna 2014 tapahtuneet muutokset loivat olosuhteita, joissa Suomen ja Yhdysvaltojen välistä puolustusyhteistyötä oli mahdollista syventää edelleen – aivan kuten kylmän sodan päätös ja sen myötä tapahtunut turvallisuusympäristön muutos oli kahta vuosikymmentä aiemmin käynnistänyt Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyön.

Sotatoimet Ukrainassa ja Krimin laitton liittäminen osaksi Venäjää herättelivät niin Natoa kuin Yhdysvaltojen sotilaallista suunnittelua ja korostivat tarvetta panostaa Euroopan puolustukseen. Vuotta 2014 seurasi sekä Washingtonissa että Brysselissä sarja havaintoja ja johtopäätöksiä, joiden avulla reagoitiin muuttuneisiin olosuhteisiin varsinkin Itämeren ja Pohjois-Euroopan suunnalla. Nämä vaikuttivat olennaisella tavalla myös Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyöhön. Yhdysvaltojen kansallisissa intresseissä oli taata sen liittolaisten puolustus ja tukea kumppaneita niiden oman puolustuksen toteuttamisessa. Maa ei ollut valmis delegoimaan tehtävää Natolle tai alistamaan yhteistä puolustusta Naton yksimieliselle päätökselle. Ajan myötä puolustuksen vahvistaminen sai yhä enemmän monikansallisia piirteitä ja kumppanit otettiin mukaan yhteistyöhön. Kumppaneiden, kuten Suomen, asema oli kuitenkin poikkeava, sillä niille ei tarjottu samoja takuita tuesta tai esitetty velvoitteita yhteistyölle kuin liittolaisille. Yhteinen ymmärrys yhteistyön välttämättömyydestä oli kuitenkin kasvanut.

Muuttuneessa turvallisuusympäristössä Suomen suhde Yhdysvaltoihin näyttäytyi julkisuudessaakin aiempaa läheisempänä, aiheuttaen aika ajoin julkista keskustelua siitä, mitä kaikkea puolustusyhteistyö kattoi. Aiemman materiaaliyhteistyön ja yhteensopivuuden kehittämisen rinnalle nousivat vuosina 2015–2016 Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan operatiivinen harjoitusyhteistyö sekä lisääntynyt korkean tason poliittinen vuoropuhelu. Yhteistyötä ei tehty enää vain kansainvälistä kriisinhallintaa tai rauhanaikaa silmällä pitäen.

Vuosina 2014–2022 Suomi asemoitui selvemmin ja konkreettisemmin osaksi yhteistä ”läntistä” kollektiivisen puolustuksen rihmastoa, samalla kun kahdenvälinen yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa

sai puolustuskumppanuuden piirteitä. Ilman vuosikymmenten vaiheittaista pohjatyötä Suomen transatlanttisessa turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä tai turvallisuusympäristön heikentymistä, vuoden 2014 jälkeen tapahtuneet muutokset eivät todennäköisesti olisi olleet mahdollisia. Muutoksen mahdollistanutta sotilaallista yhteensopivuutta ja molemminpuolista strategista ymmärrystä oli rakennettu 1990-luvulta alkaen. Uuteen vaiheeseen siirtyminen oli siis mahdollista muuttuneen turvallisuuspoliittisen kontekstin, aiemmin tehtyjen puolustusyhteistyöhön liittyvien ratkaisujen (polkuriippuvuus) ja molemminpuolisen kansallisia intressejä reflektoivan poliittisen tahtotilan vuoksi.

2014: Yhdysvallat ja Nato havahtuvat Venäjän uhkaan Euroopassa ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön konteksti muuttuu

Venäjän vuonna 2014 aloittama sota Ukrainaa vastaan havahtutti seuraavien vuosien aikana lännen sen kollektiivisen puolustuksen haasteisiin. Havainnot lisäsivät sekä Naton että Yhdysvaltojen kiinnostusta saada Suomi (ja Ruotsi) kytkettyä osaksi Nato-keskeistä kollektiivisen puolustuksen järjestelmää. Tämä vaikutti jälleen Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälisen ja monenkeskisen puolustusyhteistyön kehittymiseen.

Ukrainan vuoden 2014 tapahtumien jälkeen sekä Nato että Yhdysvallat huomasivat, etteivät ne kykene puolustamaan Naton itäisiä jäsenvaltioita yllätys- hyökkäykseltä. Venäjän osoittama valmius ja kyky käyttää sotilaallista voimaa yhdistettynä Yhdysvaltojen sotilaallisen voiman vähentämiseen Euroopassa ja Naton jahkailu suunnittelussa itäisten jäsentensä puolustamiseksi oli luonut Itämeren alueelle sotilaallisesti epäsymmetrisen asetelman Naton ja Venäjän välille. Yhdysvaltojen ja Naton sotilaalliset puutteet todennettiin sarjassa sotapelejä, jotka tutkimuslaitos RAND toteutti Washingtonissa vuosien 2014 ja 2015 aikana. Sotapelien lopputulema nakersi Naton pelotteen uskottavuutta osoittaen, miten Venäjän joukot saavuttaisivat Tallinnan ja Riian noin 60 tunnissa ja että

menetettyjen alueiden takaisinvaltaus tulisi olemaan äärimmäisen vaikeaa ja kallista.¹³

Venäjän itäisessä Euroopassa luomiin turvallisuus-haasteisiin vastaaminen muodostui keskeiseksi osaksi Yhdysvaltojen liittolaispolitiikkaa. Kesäkuussa 2014 presidentti Barack Obama kertoi Puolan-vierailullaan Yhdysvaltojen kansallisista toimista, kuten joukkojen ja kaluston sijoittamisesta Baltiaan ja Puolaan. Näiden siirtojen oli tarkoitus vakuuttaa Venäjä ja Naton itäiset jäsenvaltiot Yhdysvaltojen sitoutumisesta liittolaistensa puolustukseen sekä Naton artikla 5:n toimeenpanoon.¹⁴ Ensimmäisenä vuonna tämä European Reassurance Initiative (ERI) -aloite (vuodesta 2017 lähtien European Deterrence Initiative, EDI) sai puolustusbudjetin ulkopuolista rahoitusta noin miljardi dollaria. Sen avulla Yhdysvallat pystyi parantamaan nopeasti materiaalin varastointia sekä lisäämään harjoitustoimintaa, joka johti käytännössä pysyvään sotilaalliseen läsnäoloon Naton itäisissä jäsenmaissa. Ensivaiheessa nämä Yhdysvaltojen kansalliset toimet loivat pelotetta Nato-maiden koskemattomuuden turvaamiseksi. Yhdysvaltojen joukot alueella toimivat niin kutsuttuna ansalankana, jonka tarkoitus oli aloittaa laajempi puolustusoperaatio, mikäli Nato-maihin kohdistuisi sotilaallista aggressiota.

Myös Nato arvioi toimintaansa uusissa olosuhteissa. Syyskuussa 2014 Walesissa järjestetyssä huippukokouksessa esiteltiin Naton toimet, joissa puolustusliiton päähuomio palautettiin sen oman alueen puolustukseen sekä tavoitteet, joihin Naton jäsenet sitoutuivat puolustuskykynsä parantamiseksi.¹⁵ Walesissa tehdyt päätökset loivat perustan Nato-maiden joukkojen kiertävälle läsnäololle itäisissä jäsenvaltioissa. Vuonna 2016 Varsovassa järjestettiin Naton huippukokous, jossa sementoitiin kahden vuoden takaiset linjaukset jäsenmaiden yhteisen pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseksi. Huippukokouksessa päätettiin muun muassa vahvistettujen pataljoonien (Enhanced Forward Presence, EFP) asettamisesta Baltian maihin ja Puolaan.¹⁶

Vuonna 2014 käynnistetyt nopeat toimet puolustuksen ja läsnäolon vahvistamiseksi lievensivät Nato-maiden välitöntä pelkoa Venäjän mahdollisesta yllätys-hyökkäyksestä. Suunnittelun ja analyysien eteneminen toi kuitenkin mukanaan uuden huolen: Venäjän ilma- ja meripuolustus pystyisi luomaan ”kuplan”, tehden Baltiasta vaikeasti puolustettavan motin. Tämän motin

sisään jääneiden joukkojen huolto ja tukeminen tulisi olemaan äärimmäisen vaikeaa.

Keskustelua pohjoisen Euroopan puolustuksesta alkoi hallita A2AD-käsite (Anti-Access/Area Denial), joka tunnettiin Yhdysvalloissa puolustusasiantuntijoiden¹⁷ ja puolustuspolitiikkaan perehtyneiden poliitikkojen¹⁸ keskuudessa hyvin jo ennen Ukrainan sotaa. Sen avulla oli kuvattu Kiinan asevoimien modernisointi uhkaa Yhdysvalloille. Kiinan kehittämien ballististen ohjusten ja risteilyohjusten katsottiin kyseenalaistavan Yhdysvaltojen toimintavapauden ja kyvyn tukea liittolaisiaan Tyynellämerellä. A2AD-ajattelun kopioiminen sellaisenaan Tyyneltämereltä Itämerelle kohtasi Euroopassa kritiikkiä, joka on jatkunut näihin päiviin asti.¹⁹

Eurooppalaisille Venäjän ilma- ja meripuolustuskyvyt eivät tulleet yllätyksenä, eikä niiden katsottu luovan läpäisemätöntä estettä, jollaisena yhdysvaltalaisretoriikka ne kuvasi. Suomalaisten pitikin ajoittain muistuttaa ulkomaisia vieraitaan siitä, että Suomen puolustus on suunniteltu toimimaan kyseisten ”kuplien” sisällä, mikä osaltaan kasvatti kiinnostusta oppia Suomen tavasta toimia.²⁰

Washingtonin ja Brysselin suunnittelun ja varautumisen edetessä huomattiin ajan myötä kolmas haaste, joka koski laajemmin Euroopan turvallisuutta ja sitä, ettei Itämeren aluetta voisi tarkastella eristettynä laajemmasta sotilaallisesta kriisistä Naton ja Venäjän välillä. Yhdysvaltojen kyky siirtää kalustoa ja joukkoja Pohjois-Atlantin yli Eurooppaan edellyttäisi meriliikenteen suojaamista. Tämä vuorostaan edellyttäisi Yhdysvaltojen ja sen Nato-liittolaisten kykyä estää Venäjän sukellusveneiden pääsy niin sanotun GIUK-käytävän (Grönlanti-Islanti-Britannia-käytävä) kautta Jäämereltä Pohjois-Atlantille, mikä palauttaa mieleen kylmän sodan opetukset.²¹ Koska Norjalla on merkittävä rooli Pohjois-Atlantin turvaamisessa, kehitys vaikutti suoraan myös Suomen ja Ruotsin asemaan osana laajempaa Pohjois-Euroopan puolustusta. Itämeren ja Pohjois-Atlantin kohtalonyhteyden lisäksi entistä enemmän huomioita kiinnitettiin sotilaalliseen liikkuvuuteen Euroopassa. Kaluston ja joukkojen siirrot edellyttivät niin lainsäädännön päivittämistä kuin

13 Shlapak & Johnson 2016

14 Valkoinen talo 2014

15 NATO 2014

16 NATO 2016

17 Gormley, Erickson & Yuan 2014

18 Yhdysvaltojen puolustusministeriö 2013

19 Dalsjö, Berglund & Jonsson 2019

20 Moni virkahenkilö nosti tämän esille haastatteluissa, ja kirjoittajilla on myös vastaavia omakohtaisia kokemuksia.

21 Flanagan 2018

infrastruktuurin parantamista, jotta joukkoja voitaisiin siirtää nopeammin ja esteettömästi valtioiden rajojen yli sekä niiden sisällä.

Yhdysvaltojen panostukset Euroopan puolustamiseksi kasvoivat tulevina vuosina. Euroopan puolustukseen suunnattu puolustusbudjetin ulkopuolinen EDI-rahoitus oli vuonna 2018 kasvanut jo 4,8 miljardiin dollariin. Pohjois-Atlantin meriliikenteen turvaamiseksi Yhdysvallat päätti vuonna 2018 perustaa uudelleen kylmän sodan jälkeen lakkauttamansa toisen laivaston. Osoituksena palautetusta suorituskyvystä lentotukialus USS Truman purjehti napapiirin pohjoispuolella Norjan merellä lokakuussa 2018.²² Naton toimet olivat vastaavanlaisia, kun Brysselin huippukokouksessa perustettiin uudelleen myös Naton merellinen esikunta (Joint Forces Command Norfolk), joka toimii Yhdysvaltojen toisen laivaston yhteydessä Norfolkissa. Samassa kokouksessa perustettiin Saksan Ulmiin logistiikasta vastaava esikunta parantamaan sotilaallista liikkuvuutta.

Suomelle tämä tarkoitti, että maan sotilasstrategiinan merkitys muuttui muidenkin silmissä. Potentiaalisia yhteistyökohteita tuli lisää samaan aikaan, kun näkemykset Suomessa turvallisuuspolitiikan tarpeista ja puolustusyhteistyöstä muuttuivat.

2014–2016: Suomen sotilasstrateginen merkitys Yhdysvalloille muuttuu ja ”kollektiivisen itsepuolustuksen” esiinmarssi alkaa

Vaikka Suomen poliittinen johto arvioi uudelleen maan turvallisuuspolitiikan ja puolustuskyvyn tarpeita, oli ratkaisu tässä vaiheessa pitää kiinni sotilasliittoihin kuulumattomuudesta. Vuoden 2014 jälkeen kansainvälinen puolustusyhteistyö kuitenkin lisääntyi voimakkaasti ja sekä Nato että Yhdysvallat tekivät uusia toimia Itämeren ja Pohjois-Euroopan puolustuksen hyväksi. Sodan uhka palasi virallisiin selontekoihin vuonna 2016, mikä näkyi muun muassa siinä, että harjoitusten painopisteeksi tuli näkyvämmän alueellinen puolustus yhdessä kumppaneiden kanssa.

Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälisen puolustussuhteiden syventymistä määrittävi vuodelta 2014 jälkeen kaksi ominaispiirrettä. Ensimmäinen näistä koski Yhdysvaltojen tapaa hahmottaa Suomi osana laajempaa Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen puolustusta. Tässä kehityksessä niin Naton kuin Yhdysvaltojenkin turvallisuusintressit olivat kytkeytyneet yhä tiiviimmin

Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen kolmikantayhteistyöhön. Toinen ominaispiirre Suomen ja Yhdysvaltojen syventyneen turvallisuus- ja poliittisen suhteen kannalta oli Suomen lisääntynyt poliittinen valmius läheisempään kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, jonka yhteydessä Yhdysvaltojen rooli Suomen turvallisuudelle korostui julkisuudessakin.

Suomen roolin muuttumisesta Washingtonin silmissä oli havaittavissa merkkejä jo keväällä 2016, kun valtiopäämiesten tapaamisten pitkä tauko Suomen ja Yhdysvaltojen välillä päättyi presidentti Barack Obaman kutsuessa Pohjoismaiden valtionpäämiehet huippukokoukseen Valkoiseen taloon. Vierailun yhteydessä laaditussa yhteisessä Yhdysvallat-Pohjoismaat-julistuksessa huippukokouksen osallistujamaat julistivat jaettua sitoutumista Itämeren ja Pohjois-Euroopan turvallisuuteen. Asiakirjassa nostettiin esille myös huoli Venäjän pyrkimyksistä horjuttaa Euroopan turvallisuutta.²³

Presidentti Obaman hallinnon aikana Suomen ja Yhdysvaltojen välisessä puolustusyhteistyössä otettiin uusia askeleita. Suomi ja Yhdysvallat allekirjoittivat syksyllä 2016 puolustusyhteistyötä koskevan aiejulistuksen, joka toimi katalyyttinä syvemmälle puolustusyhteistyölle presidentti Donald Trumpin kaudella. Aiejulistus oli poliittisesti merkittävä, sillä se ei rajannut yhteistyötä enää pelkästään kriisinhallintaan ja rauhanaikaan. Julistuksessa kahdenvälisen puolustusyhteistyön tavoitteet laajenivat perinteisen materiaaliyhteistyön ohella koskemaan poliittista turvallisuusdialogia, tiedonvaihtoa sekä suorituskykyjen ja yhteistoimintakykyjen vahvistamista.²⁴

Vaikka aiejulistuksessa ei luotu oikeudellisesti sitovia velvoitteita puolustusyhteistyöhön, osapuolten intresseissä oli keskustella Itämeren turvallisuusarkkitehtuurista ja puolustuksesta erilaisissa kriisiskenaarioissa. Vieraillessaan Helsingissä syksyllä 2017 silloinen Yhdysvaltain puolustusministeri James Mattis kuvaili, miten Suomen ja Yhdysvaltojen suhde ei ollut koskaan ollut yhtä vahva.²⁵ Vierailun yhteydessä toteutettiin sarja tapaamisia muun muassa puolustusministeri Jussi Niinistön kanssa ja kolmenvälisesti tasavallan presidentti Sauli Niinistön, Ruotsin puolustusministeri Peter Hultqvistin ja Mattisin kesken sekä kahdenvälisesti Presidentti Niinistön kanssa. Mattisin viesti vierailusta oli selvä: Yhdysvallat halusi osoittaa

23 Valkoinen talo 2016

24 Puolustusministeriö 2016

25 Yhdysvaltojen Helsingin suurlähetystö 2017

22 Eckstein 2018

tukeaan kumppaneille, perehtyä Pohjois-Euroopan turvallisuustilanteeseen sekä keskustella siitä, kuinka yhteistyöllä voitaisiin vahvistaa ”kollektiivista kykyä itsepuolustukseen”.²⁶

Suomella on ollut pienvaltioasemansa johdosta Yhdysvaltojen suurstrategioissa perinteisesti vaatimaton rooli.²⁷ Yhdysvaltojen ja Naton edellytykset Baltian ja Pohjois-Euroopan alueiden puolustamiseen olivat kuitenkin osittain kytkeytyneet Naton itälaajentumisen myötä sotilasliittoihin kuulumattomien Suomen ja Ruotsin kykyyn puolustaa alueitaan kriisitilanteissa sekä tehdä yhteistyöstä sekä toistensa että Naton ja sen jäsenmaiden kanssa. Tätä lähestymistapaa ilmensi muun muassa yhdysvaltalaisen RAND-tutkimuslaitoksen vuonna 2016 julkaisema raportti Itämeren sotilaallisista strategioista, jossa hahmoteltiin myös toimenpiteitä Suomen ja Ruotsin osalta. Raportissa nostettiin muun muassa esille, miten Yhdysvaltojen tulisi pyrkiä tukemaan Suomen ja Ruotsin kykyä puolustaa ilmatilaansa. Tutkimuksen mukaan tätä edesauttaisi se, että Suomi ja Ruotsi päästäisivät kriisissä Yhdysvaltojen joukkoja niiden tukikohtiin tai sallisivat maan sotilaskoneiden ylilennot.²⁸

Yhdysvaltojen, kuten Natonkin, kannalta olennaiseksi muodostui, että Suomi pystyisi kaikissa olosuhteissa pitämään hallussaan omat alueensa. Venäjän kyky vaikeuttaa etenkin Baltiaan sijoitettujen joukkojen huoltamista ja tukemista sai aikaan, että Yhdysvaltojen ja Naton oli tarkasteltava Itämeren puolustusarkkitehtuuria kokonaisuutena eikä ainoastaan Nato-liittolaisten kesken. Samalla tavalla Suomessa ja etenkin Ruotsissa ymmärrettiin, että Naton ulkopuolisina niiden oli huomioitava Yhdysvaltojen ja Naton toimet Itämeren alueella kriisitilanteessa. Yhteistyöllä oli kuitenkin rajansa Nato-maiden näkökulmasta, jotka pitivät tärkeänä, että Nato kykenee toimeenpanemaan artikla 5:n mukaiset tehtävät myös ilman yhteistyötä Suomen ja Ruotsin kanssa.

2017: Suomi–Ruotsi–Yhdysvallat–kolmikantayhteistyö vakinaistuu

Uutena piirteenä kahdenvälisen suhteiden rinnalle nousi Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen välinen kolmikantayhteistyö. Vuonna 2017 maat solmivat

kolmenkeskisen aiejulistuksen puolustusyhteistyöstä, jonka tarkoituksena oli lisätä keskinäistä koordinaatiota ja yhteistyötä niin puolustuspoliittisen vuoropuhelun kuin harjoitustoiminnan osalta. Suomen ja Ruotsin samankaltainen turvallisuuspoliittinen asema Pohjois-Euroopassa tarkoitti, että maiden oli luontevaa keskinäisen kahdenvälisen yhteistyön lisäksi hakea yhteisiä synergiaetuja Yhdysvaltojen kanssa.

Ruotsilla on ollut tunnetusti Suomea läheisempi historiallinen turvallisuuspoliittinen yhteys Washingtoniin, joka juurtaa kylmän sodan geostrategisiin asetelmiin Pohjois-Euroopassa.²⁹ Lisäksi Ruotsille kuuluvan Gotlannin saaren keskeinen merkitys Naton Baltian-puolustuksessa kasvatti Ruotsin asemaa Yhdysvaltojen intresseissä. Maiden kahdenvälinen suhde onkin vain tiivistynyt viime vuosien aikana.³⁰ Vieraillessaan Tukholmassa loppukesästä 2016, Yhdysvaltojen silloinen varapresidentti Joe Biden linjasi Ruotsin olevan Yhdysvaltojen silmissä koskematonta aluetta. Tämä viesti oli tarkoitettu erityisesti Venäjälle.³¹

Suomen ja Ruotsin lisäarvo Yhdysvaltojen tavoitteille vuoden 2014 jälkeen on liittynyt ennen kaikkea niiden alueelliseen tuntemukseen, sotilaallisiin suorituskäytöihin ja geostrategiseen sijaintiin. Kolmikantayhteistyötä koskevan aiejulistuksen allekirjoittamisen yhteydessä puolustusministeri Mattis korosti, miten maiden välinen puolustusyhteistyö vietäisiin uudelle tasolle. Mattis nosti erikseen esiin Suomen ja Ruotsin tuntemuksen arktisesta alueesta. Arktis oli noussut keskusteluun aiemmin vuonna 2017, kun Yhdysvaltojen Euroopan joukkojen ja Naton sotilaallinen komentaja kenraali Curtis Scaparotti oli Yhdysvaltojen senaatin kuultavana. Kuulemisen yhteydessä Scaparotti nosti muun muassa esille, miten maantieteensä ja historiansa ansiosta Suomi ja Ruotsi ymmärtävät Venäjän päämääriä. Siten ne ovat erittäin hyödyllisiä Yhdysvalloille, kun Washington yrittää ymmärtää pelotteen ja rakentavan toiminnan eri muotoja idässä.³²

Sekä kolmikantayhteistyö että Suomen syventynyt kahdenvälinen yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa heijastelivat Yhdysvaltojen suhtautumista puolustusyhteistyöhön Pohjois-Euroopassa. Suomi, kuten Ruotsikin, kykenivät liittoumattomuudestaan huolimatta tarjoamaan tukea Yhdysvalloille sen laajemmissa turvallisuuspolitiikan strategisissa tavoitteissa. Yhdysvaltojen

26 Yhdysvaltojen puolustusministeriö 2017

27 Yhdysvaltojen suurstrategian kehityksestä ks. esim. Brands 2014; 2018 ja Dueck 2006.

28 Chivvis et al. 2016

29 Holmström 2011

30 Wieslander 2017

31 Svenska Dagbladet 2016

32 Salenius-Pasternak 2019

näkemyksissä Euroopan turvallisuus ei rakentunut vain Naton varaan, vaan myös kumppanuksiin eri formaateissa. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyksien ollessa tuolloin epätodennäköisiä vaihtoehtoja, Yhdysvallat ymmärsi Helsingin ja Tukholman arvon puolustuspoliittisina kumppaneina. Yhteistyö näiden kanssa vahvisti Euroopan turvallisuutta heikentämättä Natoa. Strategisella tasolla kumppanuudet vahvistivat Yhdysvaltojen ja Naton sotilaallista liikkumatilaa Pohjois-Euroopassa, Itämerellä ja arktisella alueella.

Puolustusyhteistyöasiakirjat ja -aloitteet luovat ”liittoutumisen piirteitä”

Suomessa yhteistyön lisääntymisen taustalla vaikuttivat muutokset puolustuspolitiikan strategisissa valinnoissa. Vaikka Suomen virallisena linjauksena oli pitkään sotilasliittoihin kuulumattomuus, erityisesti kasvaneen kansainvälisen puolustusyhteistyön kautta Suomen turvallisuuspolitiikkaan rakentui liittoutumisen piirteitä,³³ joita vahvisti Suomen turvallisuuspoliittinen johdon julkisesti osoittama kiinnostus siihen, miten muut EU-jäsenvaltiot ymmärsivät perussopimuksen artikla 42.7:n eli ”turvalausekkeen” mahdollisen täytäntöönpanon. Vuosina 2014–2019 Suomi solmi useita kahdenvälisiä puolustusyhteistyön laajentamiseen tähtääviä sopimuksia ja liittyi osaksi monenkeskisiä puolustusaloitteita. Sopimukset ja aloitteet tähtäsivät puolustusyhteistyön lisäämiseen Suomen keskeisten läntisten kumppaneiden kanssa, erityisesti niiden maiden ja maaryhmien kanssa, joilla on merkittävä rooli Suomen lähialueiden puolustuksessa.

Asiakirjat eivät olleet luonteeltaan sitovia, eli ne eivät juridisesti edellyttäneet Suomelta tuen antamista tai vastaanottamista, eivätkä siten tarjonneet suoraa turvatakuita. Siltä osin ne eivät muuttaneet Suomen virallista turvallisuuspoliittista asemaa ennen maan päätöstä hakeutua Naton jäseneksi. Samalla oli kuitenkin selvää, että lisääntyvän puolustusyhteistyön taustalla oli poliittinen tahto, jolla haluttiin viestiä Suomen rakentavan valmiuksia yhteistyöhön kumppaneiden kanssa kriisiaikoina. Vuonna 2016 maanpuolustuskursin avajaispuheessaan presidentti Sauli Niinistö avasi kansainvälisen puolustusyhteistyön strategista ulottuvuutta toteamalla, että Suomi kehittää kansainvälistä puolustusyhteistyötään ja sotilaallista yhteistoimintakykyään ei vain pelotteeksi, vaan ollakseen kiinnostava

yhteistyökumppani kriisiolosuhteissa.³⁴ Olennaista oli, miten Niinistö sanoi puolustusyhteistyön luovan mahdollisuuksia sotilaalliseen yhteistoimintakykyyn kriisitilanteissa. Ajatusta on tukenut päätös uudistaa puolustusvoimien tehtävät, joihin vuonna 2017 lisättiin juuri valmius antaa ja vastaanottaa kansainvälistä sotilaallista apua. Samaa ajattelua Suomen ja sen kumppaneiden turvallisuusintressien kytkeytyemisestä toisiinsa edusti vuoden 2018 presidentinvaalien alla Niinistön näkemys liittokuntien syntymisestä kriisitilanteissa.³⁵

Natolle ja Yhdysvalloille Suomi oli kiinnostava puolustuskumppani juuri geostrategisen sijaintinsa ja kansallisten suorituskykyjensä puolesta. Vieraillessaan presidentti Trumpin luona Washingtonissa syksyllä 2019 Niinistö nosti Brookings-instituutin tilaisuudessa pitämässään puheessa esille, miten Suomen omat sotilaalliset suorituskyvyt luovat edellytyksiä puolustusyhteistyölle kriisiolosuhteissa sekä Naton että Yhdysvaltojen kanssa.³⁶

Yhdysvaltojen erityisyys Suomelle korostui etenkin Juha Sipilän hallituskaudella, jolloin ulkoministeri Timo Soini määritteli suhteet Yhdysvaltoihin yhdeksi henkilökohtaisista prioriteeteistaan. Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa sekä puolustuselonteossa Yhdysvallat nostettiin erikseen Suomen turvallisuuspolitiikan painopisteiden joukkoon.³⁷ Huomattavaa on, että presidentti Niinistö tapasi amerikkalaisia vastinparejaan neljä kertaa vuosina 2016–2020, mikä on Suomen ja Yhdysvaltojen suhteiden kontekstissa poikkeuksellisen usein.³⁸ Myös puolustusministeri Jussi Niinistö tapasi amerikkalaista kollegaansa tiivimmin kuin kukaan hänen edeltäjänsä.

Uusi vaihe silmään: Lisääntynyt harjoitustoiminta konkretisoi puolustusyhteistyön syvenemistä

Yhdysvaltojen ja Suomen läheisempi puolustusyhteistyö ei jäänyt vain poliittisstrategisten signaalien tasolle. Suomen ja Yhdysvaltojen asevoimien välisten harjoitusten määrä kaikkien puolustushaarojen välillä lisääntyi ja niiden päähuomio kiinnittyi kansainvälisen kriisinhallinnan sijaan alueelliseen puolustusyhteistyöhön. Harjoituksiin osallistui kantahenkilökunnan

34 Niinistö 2016

35 Ovaskainen 2017

36 Niinistö 2018

37 Valtioneuvosto 2016 & 2017

38 Suomen korkein poliittinen johto ei vierailut neljäntoista vuoteen Valkoisessa talossa vuosien 2002–2016 välillä.

lisäksi reserviläisiä ja varusmiespalvelusta suorittavia, mikä edusti uutta vaihetta Suomen ja Yhdysvaltojen välillä.

Vuoden 2016 helmikuussa uutisoitiin, että amerikkalaisia hävittäjiä ja panssaroituja miehistökuljetusvaunuja harjoittelisi Suomessa. Tämä aiheutti turvallisuuspoliittisen keskustelun, jossa ajatus selvästä ”linjanmuutoksesta” nousi esille. Alkukesästä Oregonin kansalliskaartin F-15-hävittäjät harjoittelivat Suomen ilmavoimien kanssa ja Yhdysvaltojen maavoimat olivat mukana Arrow 16 -harjoituksessa Suomessa, mikä oli ainutlaatuista. Puolustushallinto myös oppi viestimään harjoituksista avoimemmin ja selkeämmin, mikä toimi paremmin sekä strategisen viestinnän että aiheen normalisoinnin kannalta. Syksyllä 2018 Suomen ilmavoimat osallistui ensimmäistä kertaa Yhdysvaltojen ilmavoimien järjestämään Red Flag Alaska 19-1 -harjoitukseen. Ilmavoimien mukaan tavoitteena oli harjoitella suurten lento-osastojen toimintaa realistisissa tilanteissa, sekä todentaa ilmavoimien toimintamenetelmät ja suorituskyky osana monikansallisia ilmaoperaatioita.

Keväällä 2019 Suomi johti yhteistyössä Yhdysvaltojen asevoimien yleisesikunnan kanssa monikansallista Bold Quest 19.1 -harjoitusta. Tarkoituksena oli teknisen yhteensopivuuden ja toimintatapamallien kehittämisen maalla, merellä ja ilmassa toimivien asejärjestelmien välillä, mikä olisi edellytys yhteistyölle koalitiooperaatioissa. Bold Quest -harjoitusta kuvattiin pääosin teknisluontoiseksi tutkimusta ja kehitystyötä edistäväksi tapahtumaksi, mikä kuvasti uusien yhteistyö- ja harjoitusmuotojen sensitiivisyyttä. Käytännössä harjoitus kuitenkin varmensi, että Suomen johtamisverkostot mahdollistivat monen eri maan saumattoman tiedonsiirron esimerkiksi iskuissa ilmasta maahan. Siten se todensi edellytykset Suomen ja monen Nato-jäsenmaan yhteiselle puolustustaistelulle.

Täysin varauksettomasti Suomessa ei kuitenkaan suhtauduttu puolustusyhteistyön tiivistämiseen Yhdysvaltojen kanssa, etenkin tämän kehityskulun alussa vuosina 2016–2019. Harjoittelu Suomen maaperällä herätti ajoittain kritiikkiä eduskunnassa. Usein kritiikki kuitenkin kohdistui heikoksi koettuun tiedonkulkuun ulko- ja puolustusvaliokunnissa, ei niinkään itse harjoitteluun.³⁹ Suomi on myös torjunut joitakin Yhdysvalloista tulleita esityksiä, kuten B-52-pommituskoneiden saapumisen Lappiin sotaharjoitukseen.⁴⁰

Lisääntynyt harjoittelu niin kahdenvälisesti kuin monenkeskisissä yhteyksissä mahdollisti aiempaa paremman strategisen ymmärryksen Suomen lähi-alueiden mahdollisista kriisitilanteista puolin ja toisin. Samaan aikaan Suomi viesti ulospäin kykenevänsä puolustamaan alueitaan yhdessä kumppaneiden kanssa. Harjoitusyhteistyön lisääminen Yhdysvaltojen kanssa pohjautui viime kädessä turvallisuusympäristön kehitykseen, maantieteellisiin tekijöihin ja tiiviiseen poliittiseen vuoropuheluun keskinäisten velvoitteiden sijaan. Vaikka osapuolet harjoittelivat aiempaa enemmän aluepuolustusta, Suomen ja Yhdysvaltojen välillä ei ollut yhteistä puolustussuunnittelua tai selkeitä roolijakoja erilaisia kriisitilanteita varten. Siten harjoitusyhteistyön ja muun puolustusyhteistyön strateginen syvyys ilman sotilaallista liittoutumista olisi jatkossakin riippuvainen siitä, kuinka pitkälle osapuolet olivat sitä halukkaita kehittämään.

Vuonna 2022 ulkoiset tapahtumat kansainvälisessä toimintaympäristössä antoivat sysäyksen Suomen turvallisuuspolitiikan muutokselle sekä Nato-jäsenyyden hakemiselle, joka samalla käynnisti Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyön liittolaisuusvaiheen. Konkreettisesti tämä tarkoitti, että harjoitustoiminta Suomen ja Yhdysvaltojen välillä muuttui lähes jatkuvaksi. Harjoitukset pitenivät ja monipuolistuivat osana pyrkimystä vahvistaa ennaltaehkäisevää kynnystä Suomen Nato-jäsenyyksen prosessin aikana. Esimerkiksi suurten Nato-jäsenmaiden erikoisjoukot viettivät poikkeuksellisen pitkiä aikoja harjoituksissa Suomessa ja Yhdysvaltojen merkittävä laivasto-osasto, maahanlaskualus USS Kearsarge johdolla, toteutti sekä yhteisiä harjoituksia että tehokasta strategista viestintää siitä, että Yhdysvallat oli poliittisesti ja sotilaallisesti sitoutunut tukemaan Suomen puolustusta koko Nato-jäsenyyksen prosessin aikana. Syksyllä 2022 Yhdysvaltojen merijalkaväen noin 150 sotilaan logistiikkaosasto tutustui suomalaisten vastinparien toimintaan. Käytännössä joukot tuolloin suunnittelivat yhdessä, miten Suomea tukeva amerikkalainen sotilasosasto otettaisiin vastaan kriisitilanteessa.⁴¹

39 Korkki 2019

40 Ervasti 2017

41 Merivoimat 2022

LIITTOLAISUUSVAIHE (2022–2023): SUOMESTA TULEE NATON JÄSEN JA LIITTOLAISINA YHTEISTYÖ YHDYSVALTOJEN KANSSA SYVENEÄ ENTISESTÄÄN

VUONNA 2022 VENÄJÄN hyökkäyssota Ukrainassa johti siihen, että Suomen turvallisuuspoliittinen tilanne muuttui ja maa päätti hakeutua puolustusliitto Naton jäseneksi. Pitkäkestoiset seuraukset Euroopan turvallisuudelle ovat vielä vaikeasti arvioitavissa, mutta muutokset transatlanttisessa yhteistyössä ovat osittain jo nähtävissä. Näistä keskeisiä ovat:

- 1) Yhdysvaltojen voimakas sitoutuminen Ukrainan tukemiseen,
- 2) Pyrkimys Naton puolustuskyvyn vahvistamiseen, ja
- 3) Suomen ja Ruotsin päätös hakea sotilasliitto Naton jäsenyyttä (Suomesta tuli Naton täysjäsen huhtikuussa 2023).

Nato–Euroopan turvallisuuspoliittiset kehityskulut – etenkin Venäjän sotilaalliseen uhkaan vastaaminen, Nato–jäsenyys sekä kahdenvälistä puolustusyhteistyötä merkittävästi syventävä puolustusyhteistyösopimus (Defence Cooperation Agreement, DCA) – luovat pohjan uudelle liittolaisuusvaiheelle Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyössä.⁴² Viime vuosien ja kuukausien kehityksestä huolimatta Yhdysvaltojen globaali huomio on kuitenkin kasvavissa määrin siirtymässä indopasifiselle alueelle.⁴³ Kun Yhdysvallat arvioi globaalia vaikutusvaltaansa yhä enemmän Kiinan kautta, tulee tämäkin väistämättä heijastumaan transatlanttisen suhteen sisältöön ja siten myös Suomen ja Yhdysvaltojen liittolaissuhteeseen.

Suomen ja Yhdysvaltojen liittolaisuus lisää mahdollisuuksia puolustusyhteistyössä

Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyössä tullaan näkemään Suomen Nato–jäsenyyden myötä uusia avauksia, jotka nousevat tarpeesta kehittää Naton yhteistä puolustusta pohjoisen Euroopan alueilla.⁴⁴ Edessä on todennäköisesti suunnitelmia siitä, miten Suomen ilma- ja ohjustentorjuntakykyjä, meri-alueiden puolustamista, sotilaallista huoltovarmuutta, vastahyökkäyskykyjä ja liittolaisten erikoisjoukkojen

kykyä toimia Suomessa voidaan parantaa Naton puitteissa.⁴⁵ Kyseeseen tulevat siis ensisijaisesti Pohjois-Euroopan Nato–maiden puolustussuunnitelmat sekä niiden harjoittelu lähivuosina. Näiden toteuttamisessa Yhdysvalloillakin on merkittävä rooli.

Suomen Nato–jäsenyys ei kuitenkaan korvaa kahdenvälistä suhdetta eikä puolustusyhteistyötä Washingtoniin voi ulkoistaa Naton rakenteisiin. Oletuksena onkin, että maiden välinen monipuolinen puolustusyhteistyö kytkeytyy Naton tarpeeseen parantaa kollektiivista puolustusta Euroopassa. Yhteistyö tulee jatkumaan läheisenä sekä kahdenvälisesti että monenvälisesti Ruotsin ja Norjan kanssa, sillä tämän katsotaan myös Washingtonissa olevan kaikkien maiden etu.⁴⁶

Keskeiset syyt tiiviin puolustusyhteistyön jatkumiselle ovat etenkin Venäjän uhka ja jännitteinen turvallisuusympäristö Euroopassa. Venäjän käynnistettyä täysmittaisen hyökkäyksen Ukrainaan Yhdysvallat on viimeisen vuoden aikana paitsi tukenut maata aseineen, myös merkittävästi lisännyt sotilaallista läsnäoloaan Euroopassa. Washingtonin tavoite on Ukrainaa ja sen liittolaisia tukemalla luoda edellytykset vakaammalle Euroopalle, missä Venäjä ei voi uhata maanosan vakautta sotilaallisilla toimilla – tämän tavoitteen Yhdysvaltojen puolustusministeri Lloyd Austin artikuloi suoraan jo huhtikuussa 2022.⁴⁷ Yhdysvaltojen näkökulmasta tämä tarkoittaa samalla sitoutumista Euroopan turvallisuuteen ainakin nähtävissä olevien lähivuosien ajan, vaikka Yhdysvalloissa esiintyy myös häilyvyyttä maan pitkäaikaisten kansainvälisten painopisteiden suhteen.⁴⁸ Maan sisäpolitiikka ja vuoden 2024 presidentinvaalit voivat kuitenkin vahvistaa keskustelua siitä, millainen olisi se oikeudenmukainen taakka, jota liittolaisten tulisi jatkossa omasta puolustuksestaan kantaa.⁴⁹

Washington on osoittanut myös ennen Venäjän helmikuun hyökkäyssotaa, miten turvallisuuspoliittisesti tärkeinä se pitää pohjoista ja arktista aluetta. Yhdysvallat on sopinut Norjan kanssa uudesta

42 Valtioneuvosto 2022

43 Sinkkonen 2023; Simón, Desmaele & Becker 2021

44 Paukkunen & Vuorisalo 2022

45 Cancian & Saxton 2021

46 Tirpak 2022

47 Ryan & Timsit 2022

48 Sinkkonen 2023; Simón, Desmaele ja Becker 2021.

49 Dueck 2023.

kahdenvälisestä puolustusyhteistyötä syventävästä sopimuksesta (*Supplementary Defence Cooperation Agreement, SDCA*) Sopimus helpottaa Yhdysvaltojen sotilaallista läsnäoloa, koulutusta ja harjoittelua Norjassa ja antaa Yhdysvaltojen rakentaa toimitiloja neljälle paikkakunnalle, joilla sijaitsee ennestään Norjan ilma- ja merivoimien tukikohtia.⁵⁰

Vastaavaa sopimusta neuvotellaan Tanskan, Ruotsin ja Suomen kanssa. Suomen poliittinen johto on sitoutunut DCA-sopimuksen läpimenoon, mutta neuvottelut ovat vielä kesken. Onkin mahdollista tietää, mitkä osiot mahdollisesti aiheuttavat kysymyksiä Suomen yhteiskunnallisessa ja poliittisessa kulttuurissa.

Yhdysvaltojen aktiivisuudessa Itämeren alueella ja Pohjois-Euroopassa ei toistaiseksi ole nähtävissä hii-pumisen merkkejä. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys vahvistanee tätä suuntausta ainakin toistaiseksi. Presidentti Bidenin hallinnon puolustuspoliittiset toimet pohjoisessa kytkeytyvät Yhdysvaltojen viime vuosien pyrkimykseen palauttaa maan arktista vaikutusvaltaa. Yhdysvalloissa on herätty siihen, miten sekä Venäjä että Kiina haastavat arktista voimatasapainoa, mikä samalla nostattaa huolia suurvaltakilpailun kiristymisestä alueella⁵¹. Konkreettinen osoitus Yhdysvaltojen panostuksesta arktiseen alueeseen on maavoimien historian ensimmäinen arktinen strategia *Regaining Arctic Dominance*, joka julkaistiin maaliskuussa 2021. Tämä dokumentti asettuu jatkumoon, jossa Yhdysvaltojen eri puolustushaarat ovat julkaisseet omia arktisia strategioitaan, viestien samalla, miten Yhdysvallat katsoo aluetta jatkossa yhä enemmän turvallisuus- ja puolustuspolitiikan näkökulmasta.⁵²

Yhdysvaltojen nykyinen tulokulma arktiseen alueeseen kulminoituu Valkoisen talon vuonna 2022 julkaisemaan strategiaan, joka korvasi vuonna 2013 laaditun edeltäjänsä. Uudessa strategiassa hahmotellaan neljä toiminnan pilaria: turvallisuus, ilmastonmuutos ja ympäristönsuojelu, kestävä talouskehitys sekä kansainvälinen yhteistyö ja hallinto. Erityisesti turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta näkökulmasta olennaista on, miten Yhdysvallat painottaa Venäjän uhan hallintaa, nostaa Kiinan kasvaneen kiinnostuksen arktista aluetta kohtaan sekä korostaa kehittävänsä vaatimusten

mukaisesti sotilaallista toimintaansa ja läsnäoloaan alueella tavoitteidensa tueksi.⁵³

Yhdysvaltojen strategiapapereista käy ilmi pyrkimys kuroa kiinni sekä Venäjän sotilaallista asemaa että hillitä Kiinan vaikutusvallan kasvua. Samaan aikaan Yhdysvalloilla ei kuitenkaan ole pysyvää läsnäoloa alueella, minkä lisäksi siltä puuttuu jäänmurtaajien kaltaisia olennaisia suorituskykyjä, joiden avulla se voisi vastata nouseviin haasteisiin. Yhdysvaltojen maavoimissa puutteellinen osaaminen talvisodankäynnin osalta onkin tunnistettu.⁵⁴ Tuorein panostus Pentagonin arktisen osaamisen ja tilannekuvan parantamiseen on uuden alueellisen tutkimuskeskuksen perustaminen kesäkuussa 2021.⁵⁵ Kun Yhdysvallat pyrkii parantamaan arktista tilannekuvaa ja osaamistaan, se avaa myös mahdollisuuksia kehittää Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyötä. Suomi on esimerkiksi vuodesta 2013 lähtien antanut Yhdysvaltojen erikoisjoukoille kylmien olosuhteiden koulutusta.⁵⁶

Yhteistä harjoittelua onkin jo laajennettu. Vuoden 2023 helmi-maaliskuussa Suomi isännöi Yhdysvaltojen 11. ilmalaskudivisioonan ja Virginian kansalliskaartin joukkoja heidän osallistuessaan kansalliseen Pohjoinen 23 -harjoitukseen osana laajempaa Arctic Forge 2023 -harjoitusta.⁵⁷ Nato-jäsenyyden kautta Suomelle avautuneen aiempaa laajempia mahdollisuuksia ja odotuksia harjoittaa arktisen sodankäynnin yhteistyötä Yhdysvaltojen ja muiden liittolaisten kanssa. Ilman Suomen, Norjan ja Ruotsin tarjoamaa arktista sodankäynnin koulutusta, monen Nato-jäsenmaan kyky sodankäyntiin talvisissa ääriolosuhteissa on rajoittunutta.

Puolustusmateriaaliyhteistyö on tärkeä pohja, mutta liittolaisena kahdenvälinen yhteistyö syvenee ja laajenee

Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälisen strategisen yhteistyön pohjana säilyy myös tulevana vuosikymmeninä olennaisesti puolustusmateriaali ja yhteinen sotilasteknologia. Suomen päätös hankkia 64 kappaletta F-35-hävittäjiä luo edellytyksiä Suomen ja Yhdysvaltojen läheisen puolustusyhteistyön jatkamiseksi. Uusien koneiden on arvioitu saapuvan Suomeen arviolta

50 Yhdysvaltojen puolustusministeriö 2021; Edvardsen 2023

51 Mikkola, Paukkunen & Toveri 2023; Paukkunen & Mikkola 2021

52 Ks. mm. U.S. Department of Army: *Regaining Arctic Dominance* (2021), U.S. Department of Navy: *A Strategic Blueprint for the Arctic* (2021), U.S. Department of Air Force: *Arctic Strategy* (2020), U.S. Department of Defence: *Arctic Strategy report to Congress* (2019)

53 Valkoinen talo 2022

54 Rempfer 2020

55 Yhdysvaltojen puolustusministeriö 2021

56 Yle 2013

57 Maavoimat 2023; Yhdysvaltojen maavoimat 2023

vuosina 2025–2030, jonka jälkeen ne ovat käytössä vähintään 30 vuotta eli 2060-luvulle asti.

Suomen ilmavoimien hävittäjäalentäjien koulutus alkaa vuonna 2025 Luken ilmasodankäynnin harjoitustukikohdassa Yhdysvalloissa.⁵⁸ Erotuksena lähes kaikista muista kyseisen koneen hankkineista maista, Suomen suunnitelma on tuoda koulutus kotimaahan mahdollisimman nopeasti. Tämä ratkaisu nähdään kustannustehokkaampana. Liittolaisuuden ja erillisen puolustusyhteistyösopimuksen myötä F-35-koneiden täysi potentiaali on käytettävissä, ja yhteistyö elektronisen sodankäynnin (mukaan lukien koneen mahdollistamat tietoverkkoiskut) sekä rauhanajan tilannekuva- ja tiedusteluyhteistyön puitteissa kasvaa.⁵⁹ Nato-jäsenyys luo myös edellytykset syvempään koulutus-, harjoitus- ja huoltoyhteistyöhön. Samalla esimerkiksi Norja ja Suomi voivat arktisilla alueilla paremmin hyödyntää hävittäjien tiedustelu- ja tiedonvaihtominaisuuksia. Hankintapäätöksen yhteydessä selvisi, että Suomella olisi maailmanlaajuisestikin nähtynä omavarainen kyky huoltaa ja toimia F-35-koneiden kanssa. Se on myös osoitus Yhdysvaltojen luottamuksesta Suomen puolustusvoimien ja kansallisten teollisten kumppanien kykyihin suojata salaisuuksia ja suorittaa koneiden raskaampia huoltotoimenpiteitä.

Yhteistyön potentiaali ei kuitenkaan rajoitu vain perinteiseen puolustusyhteistyöhön. Yhdysvallat on nostanut vuoden 2022 puolustusstrategiassaan esille ”integroidun pelotteen” käsitteen, joka ottaa aiempaa paremmin huomioon hybridi- ja kybervaikuttamisen

sekä uudet teknologiat, kuten tekoälyn.⁶⁰ Suomi kuuluu eturiviin kyberympäristöä koskevan kansainvälisen lainsäädännön kehittämisessä, hybridivaikuttamiselta suojautumisesta sekä uusissa ja nousevissa teknologioissa, kuten 5- ja 6G:ssä ja muussa verkko-teknologiassa. Erityisesti kyberturvallisuus on ajankohtainen ala, jonka haasteet koskettavat vakoilun ja erilaisten hakkeri-iskujen muodossa sekä Suomea että Yhdysvaltoja. Uusien tiedustelulakiensa myötä Suomi on entistä kiinnostavampi kumppani Yhdysvalloille tiedustelutoiminnassa muun muassa kyberuhkien torjunnan osalta.

Vuosikymmenten mittaan erityisesti Suomen puolustushallintoon on rakentunut vahva Yhdysvaltojen toiminnan tuntevien asiantuntijaverkosto. Liittolaisuuden ja puolustusyhteistyösopimuksen kautta suhde Yhdysvaltoihin on väistämättä laajenemassa eri aloja integroivaksi turvallisuusyhteistyöksi. Suomen onkin kasvatettava poikkihallinnollista ja kansallista osaamistaan Yhdysvaltojen muuttuvista ja nousevista turvallisuuspainotuksista. Tämän lisäksi sen on lisättävä ymmärrystä muun muassa Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja niistä laajemmista suurstrategisista kehyksistä⁶¹, joiden sisällä Suomen ja Yhdysvaltojen suhde toimii.

58 Puolustusministeriö 2021

59 Salenius-Pasternak 2021

60 Karlin & Evans 2023; Yhdysvaltojen puolustusministeriö 2021; 2022

61 Sinkkonen 2023

LOPUKSI: YHDYSVALLAT-SUHDETTA KEHITETTÄVÄ JATKOSSAKIN HUOLELLISESTI

SUOMEN TRANSATLANTTISET SUHTEET ovat tiivistyneet kylmästä sodasta lähtien. Hyppäys puolueettomuudesta puolustusyhteistyön käynnistysvaiheeseen vuosituhatien vaihteen jälkeen liittyi keskeisesti Hornet-hankintaan ja orastavaan Nato-suhteeseen. Seuraava vaihe, materiaali- ja kriisinhallintakumppanuus, loi pohjan vuoden 2014 jälkeiselle kehitykselle, jonka puitteissa puolustuspoliittisen vuoropuhelun ja kollektiivisen itsepuolustuskyvyn vahvistaminen ja integroiminen Itämeren muihin puolustusrihmas-toihin olivat yhteistyön keskiössä. Suomen ja Yhdysvaltojen suhde sai uutta sisältöä erityisesti kasvaneen harjoitustoiminnan ja korkean tason dialogin myötä. Samalla Suomen puolustusvoimat ja teollisuus kykenivät osoittamaan Yhdysvalloille ja maan asevoimille olevansa kiinnostava kumppani, jolla oli sellaista osaamista, mitä Yhdysvalloilla ei ollut. Suomen Nato-jäsenyys avaa mahdollisuuksia kehittää tätä yhteistyötä eteenpäin. Suomea ja Yhdysvaltoja yhdistää jatkossakin pyrkimys sotilaalliseen vakauteen Pohjois-Euroopassa tilanteessa, jossa Yhdysvaltojen alueelliset intressit kytkeytyvät Suomen puolustuspolitiikkaan ja päinvastoin. Tällöin Suomen kannattaa jatkossakin pyrkiä Naton ohella omien valintojensa myötä sitoutumaan Yhdysvaltoja lähialueidensa turvallisuuteen.

Suomen on tärkeä seurata, miten Yhdysvaltojen uudet painotukset vaikuttavat transatlanttiseen suhteeseen. On tärkeää ymmärtää seikkoja, jotka tekevät Suomesta mielenkiintoisen kumppanin Yhdysvaltojen silmissä myös jatkossa. Puolustusyhteistyön harjoittaminen Yhdysvaltojen kanssa on ollut Suomen turvallisuudelle hyödyllistä ja tällöin sitä on perustelua kehittää edelleen paitsi Naton puitteissa myös kahdenvälisestäkin. Tämä edellyttää suhteen rakentamista aikaisemmille vahuuksille sekä uusien haasteiden ja yhteistyömahdollisuuksien tunnistamista.

Vaikka Yhdysvaltojen presidenttihakintojen vaihdokset aiheuttavat painopistevaihtelua ja polarisaatio on leimannut maan julkista keskustelua, syvistä strategisista päälinjoista on perinteisesti vallinnut riittävän laaja konsensus: Yhdysvalloilla tulee olla globaali rooli ja vertaisvastustajien nousu tulee estää. Liittolais- sekä

kumppanussuhteet tukevat näitä pyrkimyksiä.⁶² Yhdysvalloissa on kuitenkin nykyisin huomattavan eri näkökulmia maan ulkopoliittisista prioriteeteista ja miten maan globaaleja intressejä pitää hoitaa – tämä jatkunee ulkopoliitikassa vastakin.⁶³ Suomi on todellisuudessa päättänyt merkittävästi syventää turvallisuuspoliittista ja puolustussuhdetta Yhdysvaltojen kanssa ajanjaksona, jolloin Yhdysvaltojen pitkän ajan sitoutuminen koko Euroopan puolustukseen kyseenalaistetaan joidenkin Yhdysvaltojen kansalaisten ja poliitikkojen toimesta vahvemmin kuin pitkään aikaan.

Erityisesti Kiinan vaikutusvallan patoaminen on yhä enemmän Yhdysvaltojen suurstrategisen huomion kohteena.⁶⁴ Tällöin myös Suomi joutuu pitkässä juoksussa huomioimaan oman turvallisuuspolitiikkansa näkökulmasta erilaisia strategisia ulottuvuuksia ja odotuksia, joita Yhdysvaltojen tuen sekä sitoutumisten jatkumiseen sisältyy. Suomella voikin olla edessään niin kahdenvälisesti kuin EU:n tasolla tilanteita, jossa suurvaltojen välinen kilpailu vaikuttaa yhä suuremmin sen suhteisiin Yhdysvaltojen kanssa eri politiikanaloja yhdistävällä tavalla.

Kansainvälisen politiikan trendien seurauksena Suomen ja Yhdysvaltojen liittolaisuuden rinnalla kehittyy myös eri aloja yhdistävää turvallisuusyhteistyötä. Suomessa tähän kehityskulkuun on valmistauduttava huolellisesti. Optimaalista olisi, että Suomi pyrkii etujansa valvoen yhteensovittamaan omia ja Washingtonin etuja yhteisen vuoropuhelun sekä Natossa ja EU:ssa tehtävän monenkeskisen politiikan kautta. Vaikka Suomella ei ole kykyä vaikuttaa Yhdysvaltojen suurstrategisiin valintoihin, sillä tulee olla ketteryyttä ja nopeutta tehdä omia aloitteita ja vastata Yhdysvaltojen esittämiin kiinnostaviin aloitteisiin tavalla, joka edistää Suomen intressejä. Samalla on ymmärrettävä, ettei Suomen Nato-jäsenyys korvaa läheistä kahdenvälistä suhdetta Yhdysvaltojen kanssa tai tarvetta kehittää sen sisältöä aktiivisesti jatkossakin.

62 Brooks & Wohlforth 2016

63 Sinkkonen 2023

64 Vrt. kansallisen turvallisuuden strategia Valkoinen talo 2017; Valkoinen talo 2022

LÄHDELUETTELO

- Ainola, Olli (2016): Aseet sitovat Suomen USA:han – kenraali Lindberg kutsuu sitä sotilaalliseksi yhteistyöksi Iltalehti 22.6.2016
- Brands, Hal (2014) What Good Is Grand Strategy? Power and Purpose in American Statecraft from Harry S. Truman to George W. Bush. Lontoo: Cornell University Press.
- Brands, Hal (2018) American Grand Strategy in the Age of Trump. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Brooks, Stephen G. & Wohlforth, William C. (2016): America Abroad: Why the Sole Superpower Should Not Pull Back from the World. Oxford: Oxford University Press.
- Cancian, F. Mark & Saxton, Adam (2021): Future NATO Enlargement: Force Requirements and Budget Costs. A Report of the csis International Security Program. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210908_Cancian_NATO_Enlargement_0.pdf?qqEGb6Cp83MAH9SmFMDhFA0c4lWPq39A
- Chivvis S., Christopher et al. (2016): NATO's Northeastern Flank – Emerging Opportunities for Engagement. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1467z1.html
- Dalsjö, Berglund & Jonsson (2019): Bursting the Bubble: Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications. FOI Defence Policy Studies. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R-4651-SE>
- Dueck, Colin (2006): Reluctant Crusaders: Power, Culture, and Change in American Grand Strategy. Princeton: Princeton University Press.
- Dueck, Colin (2023): The Desantis Doctrine Abroad. The National Interest. <https://nationalinterest.org/feature/desantis-doctrine-abroad-206198>.
- Eckstein, Megan (2018): Truman Carrier Strike Group Operating North of Arctic Circle; First Time for US Navy Since 1991, USNI News. <https://news.usni.org/2018/10/19/truman-carrier-strike-group-operating-north-arctic-circle-first-time-us-navy-since-1991>
- Ervasti, Pekka (2017): Suomi ei halunnut päästää amerikkalaista superpommittajaa ilmasotaharjoitukseen Lappiin. Maaseudun tulevaisuus <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/2ce59fa6-9b17-52fb-8398-39fff2de6a51>
- Flanagan, J. Stephen (2018): NATO's Return to the North Atlantic: Implications for the Defense of Northern Europe. FiiA Briefing Paper 250. <https://www.fia.fi/julkaisu/natos-return-to-the-north-atlantic>
- Edvardsen, Astri (2022): New Norway – USA Defense Agreement Allows Extensive US Authority in the North. High North News <https://www.highnorthnews.com/en/new-norway-usa-defense-agreement-allows-extensive-us-authority-north>
- Edvardsen, Astri (2023): The Nordic Region Strengthens Double-Edged Defense Cooperation With the US. High North News <https://www.highnorthnews.com/en/nordic-region-strengthens-double-edged-defense-cooperation-us>
- Gormley, Erickson & Yuan (2014): A Low-Visibility Force Multiplier: Assessing China's Cruise Missile Ambitions. National Defense University Press for the Center for the Study of Chinese Military Affairs (Institute for National Strategic Studies), Washington, D.C. <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/force-multiplier.pdf>
- Hanhimäki, Jussi (1996): Rinnakkaiseloja patoamassa: Yhdysvallat ja Paasikiven linja: 1948–1956. (Svenska Handelshögskolans Studentkår)
- Hanhimäki, Jussi (1997b): An Insecure Friendship: The United States and Scandinavia Since 1945
- Holmström, Mikael (2011): Den Dolda Alliansen – Sveriges hemliga NATO-förbindelser
- Iltalehti (2016): Ministeriö: Puolustusvoimien tärkein kumppani on Yhdysvallat. 27.2.2016. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2016022721183136>
- Kairinen, Paavo (1987): Marttisen miehet: asekatkijäveljet
- Karlin, Mara & Evans, Ryan (2023): Talking Strategy with Assistant Secretary of Defense Mara Karlin. War on the Rocks, 31.1.2023. <https://warontherocks.com/2023/01/talking-strategy-with-assistant-secretary-of-defense-mara-karlin/>.
- Kaskeala, Juhani (2005): Tervehdys 175. maanpuolustuskurssin avajaisissa Säätytalolla 7.11.2005 <https://www.eilen.fi/fi/1770/?language=fi>
- Korkki, Jari (2019): Puolustuksen paluu – Jussi Niinistön vartiovuoro. Otava.
- Mikkola, Paukkunen ja Toveri (2023): Russian aggression and the European Arctic: Avoiding the trap of Arctic exceptionalism FIIA Briefing Paper 359. https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2023/04/bp359_russian-aggression-and-the-european-arctic_harri-mikkola-samu-paukkunen-pekka-toveri.pdf
- Morgan, Forrest E. & Cohen, Raphael S. (2020): Military Trends and the Future of Warfare The Changing Global Environment and Its Implications for the U.S. Air Force. RAND Corporation. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2800/RR2849z3/RAND_RR2849z3.pdf
- Mustasilta, Karjalainen, Stewart ja Salo (2022): Suomi Afganistanissa 2001–2021: Vakauttamisesta ulko- ja turvallisuuspoliittisten suhteiden vaalimiseen. FiiA-raportti 72. https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2022/12/fia-report-72-suomi-afganistanissa-2001-2021_katariina-mustasilta-et-al..pdf
- NATO (2014): Wales Summit Declaration 2014 https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm
- NATO (2016): Warsaw Summit Communiqué 2021 https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm
- Niinistö, Sauli (2016): Puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016. <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-puhe-219-maanpuolustuskurssin-avajaisissa-7-11-2016/>
- Niinistö, Sauli (2017): Puhe Brookings-instituutissa Washington D.C.:ssä 27.9.2018. <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-puhe-brookings-instituutissa-washington-d-c-ssa-27-9-2018/>
- Ovaskainen, Teppo (2017): 5 poimintaa: Haavistolta kiusallinen kysymys Laura Huhtasaarelle – Niinistö hämmästeli ”salamurhajuttuja”. Uusi Suomi. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/5-poimintaa-haavistolta-kiusallinen-kysymys-laura-huhtasaarelle-niinisto-hammasteli-salamurhajuttuja/5e2babe6-5d04-3d02-80cc-e4c088f5778b>
- Paukkunen & Mikkola (2021): Suurvaltojen arktis – muuttuvan geopolitiikan vaikutukset Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. FiiA Foreign Policy Paper 7. <https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2021/06/ffpp7-suurvaltojen-arktis-samu-paukkunen-harri-mikkola.pdf>
- Pesu, Matti (2017): What non-alignment? Finland's security and defence policy stems from partnerships. FiiA briefing paper 227. https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/11/bp227_what_nonalignment.pdf

- Puolustusministeriö (2016): Statement of Intent between the Department of Defence of the United States and the Ministry of Defence of the Republic of Finland 2016 https://www.defmin.fi/files/3543/Statement_of_Intent.pdf
- Puolustusministeriö (2021): Lockheed Martin F-35A Lightning II on Suomen seuraava monitoimihävittäjä https://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset?10652_m=12334#aca8a665
- Rislakki, Jukka (2010): Paha sektori: Atomipommi, kylmä sota ja Suomi
- Rempfer, Kyle (2020): Army Alaska wants to recruit cold-weather lovers and have them train with Norwegians, Indians in Himalayas. *Army Times* 15.12.2020. <https://www.armytimes.com/news/your-army/2020/12/15/army-alaska-wants-to-recruit-cold-weather-lovers-and-have-them-train-with-norwegians-indians-in-himalayas/>
- Ryan, Missy & Timsit (2022): U.S. wants Russian military 'weakened' from Ukraine invasion, Austin says. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/25/russia-weakened-lloyd-austin-ukraine-visit/>
- Salonius-Pasternak, Charly (2012): Not another arms deal. The security policy implications of the United States selling advanced missiles to Finland. *Fiia Briefing Paper* 112. <https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2017/01/bp112.pdf>
- Salonius-Pasternak, Charly (2019): Suomen, Ruotsin ja USA:n turvallisuuspoliittinen yhteistyö: Jos kaksi on hyvä, onko kolme parempi? *Fiia Briefing Paper* 263. <https://www.fiia.fi/julkaisu/suomen-ruotsin-ja-usan-turvallisuuspoliittinen-yhteisty>
- Salonius, Pasternak, Charly (2021): Suomen tiedustelu hyötyy HX-hankkeesta: Tulevaisuuden päättäjillä voi olla käsissään parempi tilannekuva ja laajempi keinovalikoima. *Fiia Comment* 9. <https://www.fiia.fi/julkaisu/suomen-tiedustelu-hyotyy-hx-hankkeesta>
- Simón, Luis, Desmae, Linde & Becker, Jordan (2021): "Europe as a Secondary Theater? Competition with China and the Future of America's European Strategy." *Strategic Studies Quarterly* 15 (1), 90-115.
- Sinkkonen, Ville 2023. Ideational trends in American grand strategy: Future implications for Europe and Finland, *Fiia Working Paper* 123. <https://www.fiia.fi/julkaisu/ideational-trends-in-american-grand-strategy>
- Shlapak, David A. & Johnson, Michael (2016): Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics. *RAND Corporation*. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html
- Svenska Dagbladet (2016): Biden: Sverige är okränkbart territorium - punkt. 25.8.2016. <https://www.svd.se/presstraff-med-stefan-lofven-och-joe-biden>
- Tirpak, John (2022): Sweden and Finland As New NATO Members Would Be Big Plus, Small Drag. *Air Force Magazine* <https://www.airforcemag.com/cavoli-sweden-and-finland-as-new-nato-members-would-be-big-plus-small-drag/>
- Toveri, Jäämeri & Viita-Aho (2006): Monikansallisten ja kansallisten suorituskykyjen kehittäminen Multinational Experiment-kehittämisharjoituksessa. *Tiede ja ase Nro 64 - 2006 s. 186-196*. Suomen Sotatieteellinen Seura.
- Tuunainen, Pasi (2012): Marttinen - Kahden armeijan soturi
- Ulkoministeriö (2015): Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus 2015 https://um.fi/documents/35732/48132/turvallisuuspoliittista_yhteisty%C3%B6t%C3%A4_koskeva_katsaus/fb5d191a-5408-8d17-7ca9-e6b9cf177f22
- Valtioneuvosto (2016): Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisusarja 7/2016. https://vnk.fi/documents/10616/1986338/vnkj072016_fi.pdf/9a3a074a-d97f-43c4-a1d8-e3d3dbbd8d1da/vnkj072016_fi.pdf?t=1466157000000
- Valtioneuvosto (2017): Valtioneuvoston puolustusselonteko. Valtioneuvoston julkaisusarja 5/2017 https://www.defmin.fi/files/3683/J05_2017_VN_puolustuselonteko_Su_PLM.pdf
- Valtioneuvosto (2022): Yhdysvallat ja Suomi käynnistävät sopimusneuvottelut puolustusyhteistyöstä https://valtioneuvosto.fi/en/-/united-states-and-finland-to-open-negotiations-on-an-agreement-on-defence-cooperation?languageId=fi_FI
- Valkoinen talo (2014): Remarks by President Obama and President Komorowski of Poland in a Joint Press Conference. 3.6.2014. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/03/remarks-president-obama-and-president-komorowski-poland-joint-press-conf>
- Valkoinen talo (2016): U.S.-Nordic Leaders' Summit Joint Statement, 13.5.2016. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/13/us-nordic-leaders-summit-joint-statement>
- Valkoinen talo (2017): National Security Strategy of the United States of America. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- Valkoinen talo (2022) National Security Strategy. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
- Valkoinen talo (2022): National Security Strategy for the Arctic Region. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/National-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>
- Wieslander (2017): With a Little Help from My Friends: How Sweden is Balancing its Security in the Baltics. 21.9.2017. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/with-a-little-help-from-my-friends-how-sweden-is-balancing-its-security-in-the-baltics/>
- YLE (2013): US Army special forces in Finland for winter war games. 28.2.2013 https://yle.fi/uutiset/osasto/news/us_army_special_forces_in_finland_for_winter_war_games/6517027
- Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden neuvosto (1952): The Position of the United States With Respect to Scandinavia and Finland <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v08/d413>
- Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu (1961): Finland between East and West <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79R00904A000800010010-4.pdf>
- Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu (1972): "Finlandization" in action: Helsinki's experience with Moscow elokuulta <https://www.cia.gov/readingroom/docs/esau-55.pdf>
- Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu (1984): Nordic Forces in the 1980's <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79R00904A000800010010-4.pdf>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2005): National Defence Strategy https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nds/2005_NDS.pdf?ver=tFA4Qq094ZBOX_S6uLoQEG%3d%3d
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2008): National Defence Strategy https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nds/2008_NDS.pdf?ver=WEYyBjnf6UkNioPqfksr3Q%3d%3d
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2013): Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013 https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2013_China_Report_FINAL.pdf
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2017): Media Availability with Secretary Mattis en route to Finland, <https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/1363944/>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2019): Arctic Strategy report to Congress. Office of the Under Secretary of Defense for Policy <https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/-1/1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2020): Arctic Strategy. U.S. Department of Air Force. <https://www.af.mil/Portals/1/documents/2020SAF/July/ArcticStrategy.pdf>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2021): Regaining Arctic Dominance - the U.S. Army in the Arctic. U.S. Department of Army. https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/about/2021_army_arctic_strategy.pdf

- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2021): A Strategic Blueprint for the Arctic. U.S. Department of Navy. <https://media.defense.gov/2021/Jan/05/2002560338/-1/-1/0/ARCTIC%20BLUEPRINT%202021%20FINAL.PDF/ARCTIC%20BLUEPRINT%202021%20FINAL.PDF>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2021): DOD Announces Center to Collaborate, Advance Shared Interests in Arctic Region. 9.6.2021. <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/2652190/dod-announces-center-to-collaborate-on-advance-shared-interests-in-arctic-region/>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2021): Defense Secretary Says 'Integrated Deterrence' Is Cornerstone of U.S. Defense. 30.4.2021. <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/2592149/defense-secretary-says-integrated-deterrence-is-cornerstone-of-us-defense/>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö, Defense Security Cooperation Agency (DSCA) (2021): Finland – F-35 Joint Strike Fighter Aircraft With Air-To-Air Missiles And Air-To-Ground Precision Guided Munitions <https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/finland-f-35-joint-strike-fighter-aircraft-air-air-missiles-and-air>
- Yhdysvaltojen puolustusministeriö (2022): National Defense Strategy of the United States of America. <https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.PDF>.
- Yhdysvaltojen suurlähetystö, Helsinki (2017): Relations between Finland and the United States have never been stronger (U.S. Embassy Helsinki 6-7.11.2017) <https://fi.usembassy.gov/relations-finland-united-states-never-stronger-november-6-7-2017/>
- Yhdysvaltojen ulkoministeriö (2021): U.S.-Norway Supplementary Defense Cooperation Agreement <https://www.state.gov/u-s-norway-supplementary-defense-cooperation-agreement-sdca/>